

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	معمدی، عبدالله، ۱۳۴۱ تیر -
عنوان و نام پدید آور:	تحلیلی فلسفی علمی از شخصیت انسان (معرفی نظریه گسترش وجودی انسان)/ مولف عبدالله معمدی؛ زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه.
مشخصات نشر:	تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری:	ط، ۳۰۸ ص. : مصور، جدول، نمودار. وزیری.
فروست:	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ ۶۹۹
شابک:	۶-۵۶۶-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸: ۱۳۰۰۰ تومان
وضعیت فهرست:	فیبا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۲۹۸ - ۳۰۸.
موضوع:	انسان (فلسفه)
موضوع:	Personalism
موضوع:	انسان شناسی -- فلسفه
موضوع:	Anthropology -- Philosophy
موضوع:	شخصیت سنجی -- فلسفه
موضوع:	Personality assessment -- Philosophy
موضوع:	انسان -- روان شناسی
موضوع:	Human beings -- Psychology
شناسه افزوده:	دانشگاه علامه طباطبائی.
رده بندی کنگره:	B۸۲۸/۵
رده بندی دیوئی:	۱۲۸
شماره کتابشناسی ملی:	۹۳۶۵۹۳۵

تحلیلی فلسفی علمی از شخصیت انسان

معرفی نظریه گسترش وجودی انسان

مؤلف:

دکتر عبدالله معتمدی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

تحلیلی فلسفی علمی از شخصیت انسان

معرفی نظریه گسترش وجودی انسان

مؤلف:

دکتر عبدالله معتمدی

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۷-۵۶۶-۶

ویراستار: فردین دارابی سرویراستار: دکتر زهرا محمدیان

صفحه آرا: فردین دارابی طراح جلد: سمیرا حاجی گلدی ناظر فنی: رضا دنیوی

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فروشگاه آنلاین انتشارات book.atu.ac.ir

سایت مرکز چاپ و انتشارات press.atu.ac.ir

سایت فروشگاه الکترونیکی <https://mybooket.com/atu>

آدرس فروشگاه مرکزی: تهران انتهای بلوار دهکده المپیک، دانشگاه علامه طباطبائی

نیش درب ورودی میدان ورزش تلفن: ۴۸۳۹۲۶۵۹ همراه: ۰۹۹۰۲۴۹۹۹۸۵

چاپ اول ۱۴۰۲ شمارگان: ۱۰۰ قیمت: ۱۳۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار ز.

فصل اول (کلیات شخصیت)

مقدمه	۳
ابعاد شخصیت انسان	۱۰
تحلیلی فلسفی از ابعاد وجودی انسان	۱۳
پویایی انسان	۱۵
۱- انسان زیستی	۱۶
۲- انسان کنش گر نخستین	۱۶
۳- انسان کنش گر اجتماعی	۱۷
۴- انسان اندیشه‌ورز و انسان عقل مدار	۱۸
۵- انسان متعالی	۲۳
الف- انسان متعالی (انسان با ایمان)	۲۴
۱- انسان متعالی (مؤمن به راه و روش ارزشمند)	۲۵
۲- انسان متعالی (مؤمن به خداوند)	۳۱
ب- انسان متعالی و انسان کامل	۳۳

فصل دوم (روش‌شناسی)

روش‌شناسی	۳۹
۱- وجود حساسیت نظری	۴۲

ب. تحلیلی فلسفی- روان‌شناسی از تحول شخصیت انسان (نظریه گسترش وجودی انسان)

- ۲- استفاده از علم حضوری فراتر از پدیدارشناسی ۴۲
- درک انسان ۴۵
- ۱- درک ابعاد و مؤلفه‌های وجود انسان بدون تمسک به سازه‌های از پیش شکل گرفته ذهنی ۴۶
- ۲- ادراک چندباره ۴۶
- ۳- انعکاس ادراکات ۴۷
- ۴- غنی‌سازی ادراکات ۴۷
- ۵- تصحیح چندباره ادراکات ۴۸
- ۶- استفاده از روش‌های قیاسی ۴۸
- ۷- استفاده از دانش متراکم حاصل از علم حصولی ۵۰
- ۸- روش تحلیل منطقی اطلاعات ۵۱
- مسئله‌یابی و حل مسئله در قالب روش تحلیلی منطقی ۵۴
- ۱- شناسایی، توصیف و تبیین مسئله ۵۴
- ۲- تمرکز بر اجزا و کلیت مسئله ۵۴
- ۳- مطالعه منابع و متون برای فهم جوانب مسئله ۵۵
- ۳- بسیج اطلاعاتی که از روش‌های دیگر تحقیق به دست آمده است: ۵۵
- ۴- جمع‌بندی و اعتبارسنجی راه‌حل‌ها ۵۶

فصل سوم (نفس) قابلیت‌ها، زمینه‌ها و نیازها

- نفس ۶۱
- روح چیست؟ ۶۲
- ویژگی‌های نفس انسانی ۶۳
- ۱- یکپارچگی نفس ۶۳
- ۲- نفس دارای مراتبی است ۶۴
- ۳- تحول مستمر نفس ۶۶
- ۴- منحصربه‌فرد بودن ۶۷
- ۵- ضعف‌گریزی ۶۷
- ۶- تأثرپذیری نفس ۶۸

فهرست مطالب ج

۶۹.....	۷- آگاهی به خود
۷۰.....	۸- کنش‌گری نفس
۷۰.....	۹- وجود‌گرایش‌ها و گریزها در نفس
۷۱.....	۱۰- بقای نفس انسانی
۷۲.....	نفس، صفات و رفتارها (کنش‌ها)
۷۳.....	تحول نفس و تطور عقل
۷۸.....	نیروهای نفس
۷۹.....	۱- قابلیت‌ها
۸۲.....	۱-۱- دامنه قابلیت‌های انسان
۸۶.....	۲-۱- منشأ قابلیت‌های انسان
۸۷.....	الف- قابلیت‌های عقلانی
۸۹.....	ب- قابلیت‌های تعالی
۹۱.....	۳-۱- روش‌های تحقق قابلیت‌های کمالی در انسان
۹۵.....	۲- نیازها
۱۰۰.....	۳- زمینه‌ها

فصل چهارم (کنش‌ها)

۱۱۳.....	کنش‌های انسان
۱۱۷.....	انواع کنش‌ها
۱۳۱.....	زمینه‌های کنش

فصل پنجم (گسترش وجود)

۱۳۷.....	تحلیل وجودی انسان
۱۳۹.....	گسترش دامنه وجود
۱۴۵.....	حرکت از ضعف به قوت
۱۴۸.....	الف- فرایندهای اقتداربخشی نخستین
۱۵۲.....	ب- فرایندهای اقتداربخشی ثانوی

د تحلیلی فلسفی - روان‌شناسی از تحول شخصیت انسان (نظریه گسترش وجودی انسان)

ابزار وجود و گسترش دامنه وجود در مراحل مختلف تحول من	۱۶۰
انواع رفتارها در جهت ابراز وجود و گسترش دامنه وجود در انسان	۱۶۴
ملاحظات در گسترش دامنه وجود	۱۶۸
۱- گسترش دامنه وجود با رویکرد مادی یا الهی	۱۶۹
۲- مفهوم‌شناسی بعد الهی انسان در ادبیات روان‌شناختی	۱۷۲
۳- مخاطرات گسترش وجود در مراتب پایین نفس	۱۷۳
۴- فرق وجود با موجود	۱۷۵

فصل ششم (مفهوم من)

بررسی مفهوم من و ارتباط آن با مفهوم خود	۱۸۱
رابطه نفس و من	۱۸۴
اجزا من	۱۸۶
انواع ذهن‌های من	۱۹۳
من در مسیر ابعاد وجودی	۱۹۸
کنش‌های من	۲۰۰

فصل هفتم (ساختار شخصیت)

ساختارهای کنشی شخصیت	۲۰۷
تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و کنش	۲۰۹
نقش بازخوراندی کنش‌ها	۲۱۰
پرکنشی و کم‌کنشی	۲۱۱
پویای ساختارها و کنش‌های شخصیت	۲۱۱
ساختار ذهن تصمیم‌ساز (نظام جامع ارزیابی و نظام‌های ترجیحی)	۲۱۳
منشأ کنش‌ها	۲۱۸
پیدایش ذهن تحلیل‌گر	۲۲۱

فصل هشتم (تحول من)

گسترش من	۲۲۷
پیدایش من (از قبل از تولد تا تولد)	۲۲۸
گسترش من (از تولد تا حدود ۷ ماهگی، من یکپارچه یا نامتمایز)	۲۲۹
گسترش من (دوره ۷ ماهگی تا حدود ۳ سالگی، من متمایز برون‌نگر)	۲۳۲
گسترش من (از حدود ۳ تا ۷ سالگی، من خودنگر)	۲۳۴
گسترش من (از حدود ۷ تا ۱۲ سالگی، من دگرنگر)	۲۳۷
گسترش من (از حدود ۱۲ تا ۱۸ سالگی، من آرمان‌نگر)	۲۳۸
گسترش من (از حدود ۱۸ تا ۲۵ سالگی، من آینده‌نگر)	۲۴۳
گسترش من (از حدود ۲۵ تا ۴۰ سالگی، من تکلیف‌نگر)	۲۴۸
گسترش من (از حدود ۴۰ تا ۶۵ سالگی، من ارزش‌نگر)	۲۵۱
گسترش من (از حدود ۶۰ تا ۷۰ سالگی، من بقانگر)	۲۵۷
گسترش من (از حدود ۷۰ تا ۸۵ سالگی، من مرورگر)	۲۶۲
گسترش من (از حدود ۸۵ سالگی به بعد، من آرام)	۲۶۵

فصل نهم (کاربرد نظریه گسترش دامنه وجودی در درمان)

دلایل نگرانی‌های انسان با رویکرد گسترش دامنه وجودی	۲۷۳
۱- سدشدن دامنه گسترش وجود یا احساس سدشدن	۲۷۵
۲- آسیب به دامنه وجود که منجر به احساس کاستن از وسعت وجود شود	۲۷۷
۳- کندشدن سرعت گسترش دامنه وجود	۲۷۹
۴- احساس عدم تسلط و کاهش قدرت نفوذ بر حوزه وجودی	۲۸۰
۵- پیش‌بینی ایجاد مشکل در ادامه گسترش وجود مانند نگرانی از به هم خوردن برنامه‌های پیش‌بینی شده یا بروز موارد پیش‌بینی نشده	۲۸۱
۶- سرایت آسیب از گستره وجودی دیگری که در دامنه وجود فرد است	۲۸۲
۷- تقلیل ارزش‌گذاری یا ارزش‌زدائی از مؤلفه‌های گستره وجودی خود	۲۸۲
روش‌های درمانی	۲۸۴
الف- روش‌های درمانی نوع اول اختصاصی	۲۸۴

و تحلیلی فلسفی - روان‌شناسی از تحول شخصیت انسان (نظریه گسترش وجودی انسان)

ب- روش‌های درمانی نوع دوم.....	۲۸۴
گسترش دامنه وجود و نقشه راه	۲۸۸
فهرست منابع	۲۹۳

پیشگفتار

دانش روان‌شناسی از آغاز تاکنون به موضوع شخصیت انسان به‌مثابه محوری‌ترین موضوع و تا حدی به‌عنوان موضوع دانش روان‌شناسی اهتمام ورزیده و حاصل مطالعات و تحقیقاتی که از این مسیر به‌دست آمده است بسیار گسترده و متنوع است. ارائه ده‌ها نظریه بزرگ و کوچک در مورد شخصیت انسان و تأثیرپذیری شاخه‌های مختلف روان‌شناسی از دانش روان‌شناسی شخصیت جایگاه این موضوع را بسیار برجسته و اثربخش کرده است.

برای فهم شخصیت انسان روش‌های مطالعاتی متفاوتی استفاده شده است. این روش‌ها در تحقیقات مختلف و همچنین در نظریه‌های مختلف با تنوع و تکثر زیادی معرفی شده‌اند. هدف نهایی تحقیقات و نظریه‌هایی که در این حوزه ارائه شده‌اند معرفی واقعیت شخصیت انسان بوده است. البته دامنه موردنظر در تحقیقات و نظریه‌های مختلف یکسان نبوده است. برخی نظریات مانند نظریات بزرگ در تلاش برای معرفی کل شخصیت بوده‌اند و برخی نظریات فقط به جنبه‌هایی از شخصیت پرداخته‌اند.

واقعیت آن است که نگاه روان‌شناختی به شخصیت انسان جزئی از مطالعاتی است که در مورد انسان شده است. از گذشته تاکنون حوزه‌های دانشی مختلف در مورد انسان اظهارنظر کرده‌اند. اگر بپذیریم که حوزه‌های مختلف دانش هرکدام بخشی از واقعیت شخصیت انسان را معرفی کرده‌اند، چرا نباید برای فهم این موضوع مهم از تجميع نظرات استفاده نماییم. به‌عنوان مثال معرفی انسان توسط عرفای بزرگ، ادبا، فیلسوفان، مردم‌شناسان، زیست‌شناسان و ... و بالاتر از این توسط مذاهب مختلف حاوی نکات ارزشمندی است که بهره‌گیری از آن‌ها ما را به واقعیت موضوع یعنی واقعیت شخصیت انسان نزدیک می‌کند.

ح تحلیلی فلسفی - روان‌شناسی از تحول شخصیت انسان (نظریه گسترش وجودی انسان)

این کتاب با چنین رویکردی ارائه شده است تلفیق دانش روان‌شناسی با نظریات فلسفی و استفاده از اشارات متون اسلامی و نگاهی که متأثر از مبانی انسان‌شناسی اسلامی است، در دستور کار بوده است. نظریات فلسفی و دیدگاه‌های اسلامی استفاده‌شده، عمدتاً مربوط به علامه طباطبائی است. این نظریات برگرفته از آثار ایشان و به‌طور اخص تفسیر المیزان است.

تفصیل نحوه شکل‌گیری فصول مختلف کتاب حاضر در فصل دوم تحت عنوان روش‌شناسی گزارش شده است. استفاده از روش‌های تحقیق مختلف و تعیین اعتبار نتایج دریافت شده مبتنی بر هر روش نحوه ورود به موضوعات مختلف کتاب را نشان داده است. قبل از آن در فصل اول کلیات شخصیت موردبررسی قرار گرفته و با بهره‌گیری از تحلیل فلسفی و تکیه بر دانش روان‌شناسی و همچنین منابع اسلامی با تأکید بر پویایی انسان یک مدل منسجم از طبقه‌بندی شخصیت انسان ارائه شده است.

در فصل سوم مفهوم نفس معرفی شده است و با معرفی قابلیت‌ها، نیازها و زمینه‌ها و اثرپذیری و تحول شخصیت از این مؤلفه‌ها تحلیل شده است. نتیجه تعامل و بهره‌گیری از این مؤلفه‌ها کنش‌های انسان هستند که در فصل چهارم معرفی شده‌اند.

در فصل پنجم ایده جدیدی تحت عنوان گسترش دامنه وجود با تکیه بر آیاتی که در قرآن آمده است معرفی شده است. دیدگاه ارائه‌شده در مورد گسترش دامنه وجود توصیف دقیقی از یک نیروی انگیزشی درونی ارائه می‌کند و به نحوی مبین رفتارها و کنش‌های مختلف انسان است.

در فصل ششم مفهوم من به‌عنوان هسته شخصیت معرفی شده است و با رویکردی درون‌نگرانه اجزاء، کنش‌ها و انواع اذهان من معرفی شده است. با تکیه بر موضوعات فصل ششم ساختار شخصیت در فصل هفتم در قالبی تحلیلی و مبتنی بر شواهد عینی موردبحث و بررسی قرار گرفته است.

در فصل هشتم موضوع تحول من از قبل از تولد تا پایان عمر در قالب برش‌های زمانی در دوازده مرحله مبتنی بر مباحث قبلی ارائه‌شده به‌ویژه فصول سوم، چهارم، پنجم و ششم

پیشگفتار ط

مطرح شده است و برای هر مرحله قالب‌های جداگانه‌ای طراحی و ارائه شده است. در فصل آخر یعنی فصل نهم کاربرد نظریه گسترش دامنه وجود معرفی شده است. این فصل نشان می‌دهد آنچه در مورد گسترش دامنه وجود مطرح شده است تا چه اندازه می‌تواند کاربردی و اثربخش باشد.

به‌طور کلی فصول کتاب حاضر با کتاب‌های متداولی که در مورد شخصیت ارائه شده است متفاوت است. این تفاوت ناشی از رویکرد نگارنده به استفاده از روش‌های تحقیقی مختلف و همچنین بهره‌گیری از حوزه‌های دانشی چندگانه مانند حوزه روان‌شناسی، مباحث فلسفی و دیدگاه‌های مذهبی است. آنچه ارائه شده است مبتنی بر یک نگرش بومی نگرانه نیز بوده است. در اینجا دانش بومی دانش متداول روان‌شناختی، فلسفی و مذهبی است که در کشورهای اسلامی و به‌طور خاص در کشور ما در محافل علمی مطرح و استفاده می‌شود.

چنین کتابی با شرحی که برای شکل‌گیری آن ارائه شده است نیازمند بازخورد صاحب‌نظران است تا نقایص و کاستی‌های آن به حداقل رسیده و تمایزات آن که می‌تواند مفید و اثربخش باشد در محافل علمی منتشر شود. علاوه بر آن برای ابقان موضوعات مختلف ارائه‌شده نیازمند اجرای طرح‌های پژوهشی هستیم تا از این طریق این دیدگاه‌ها مورد بازآزمایی و بازنگری قرار گیرند.